

Právní poradna

bez **X** korupce

Editorial

Vážené dámy, vážení pánové,

přinášíme Vám další vydání newsletteru právní poradny Oživení. Tentokrát Vám představíme přední kauzy, kterými jsme se v rámci jednotlivých protikorupčních témat v letošním roce zabývali.

→ V **kauze Jablonec nad Nisou** došlo k schválení krajně nevýhodného dodatku ke smlouvě týkající se trestní odpovědnosti radních v případě porušení povinnosti při správě cizího majetku.

→ V **kauze bývalého starosty Prahy 2 Palusky** představujeme první precedent ve věci vymáhání osobní odpovědnosti.

→ V **kauze Praha 8** jsme zaznamenali první příklad dobré praxe při založení městské společnosti. Městská část Praha 8 při založení městské společnosti zcela převzala doporučení z našeho *Manuálu pro zvýšení transparentnosti municipálních obchodních společností*.

→ V **kauze zakázaného dělení zakázek zadavatele hl.m. Prahy** uložil Úřad pro ochranu hospodářské soutěže na základě našeho podnětu hlavnímu městu Praze pokutu ve výši 100.000,-Kč.

→ V **kauze Litoměřice**, která se týkala žaloby zastupitelů na uveřejnění doplňující informace, představíme první precedent ve věci práva zastupitelů na uveřejnění doplňující informace v radničním periodiku.

Dále se v tomto čísle věnujeme tématu ochrany oznamovatelů aneb **whistleblowingu**. Seznámíme Vás s unikátním nástrojem **GlobaLeaks** sloužícím k anonymnímu oznámení nekalých jednání, který jsme letos zprovoznili na našich stránkách. Přinášíme Vám také hlavní postřehy z mezinárodní konference k whistleblowingu, kterou jsme pořádali 17. a 18. září letošního roku ve velké zasedací síni Nové radnice Magistrátu hl.m. Prahy.

Přinášíme Vám také reportáž míst, které jsme navštívili v rámci **Podzimní bezkorupce tour**.

V září jsme posílili tým právní poradny o advokáta *Mgr. Daniela Holého* specializujícího se ve své předchozí právní praxi zejména na problematiku veřejných zakázek a svobodný přístup k informacím.

I nadále jsme připraveni poskytnout Vám základní i rozšířené právní poradenství, pokud se setkáte s projevy střetu zájmů, klientelismu, úplatkářství nebo nevhodného nakládání s veřejným majetkem. Rádi pro Vás zorganizujeme semináře týkající se prevence korupce při zadávání veřejných zakázek, radničních periodik po novele tiskového zákona či velice žádoucí právní minimum (nejen) pro nové zastupitele.

Martin Kameník, předseda Oživení, o. s.

Obsah

- str. 2 Kauzy právní poradny
- str. 3 Představení GlobaLeaks
- str. 4 Mezinárodní konference o whistleblowingu
- str. 5 Zápisky z podzimní mobilní právní poradny

Právní poradna 2015 v číslech

- X 250** podnětů na právní poradnu
- X 90** konzultací v rozšířeném právním poradenství
- X 30** odborných konzultací ke kauzám, ve kterých jsme poskytli právní poradenství
- X 5** školení a veřejných debat pro úředníky

V RÁMCI ROZŠÍŘENÉHO PRÁVNÍHO PORADENSTVÍ JSME DOSUD PODALI

- X 5** podnětů k Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže
- X 2** trestní oznámení
- X 6** žalob ve věci radničních periodik

Témata právní poradny

- » Právo na informace
- » Veřejné zakázky » Střet zájmů
- » Dotace » Hospodaření obcí
- » Rozhodovací procesy obcí
- » Odpovědnost vůči obci
- » Radniční periodika
- » Ochrana oznamovatelů
- » Manipulace volebních výsledků
- » Městské společnosti

Mapa aktuálních i uzavřených kauz právní poradny.
Od roku 2011 právní poradna radila ve **122 kauzách** v celé ČR.

V některých případech obec na základě našeho podnětu svůj postup sama přehodnotila (například zrušila zadávací řízení, změnila způsob prodeje majetku), jindy nápravu přinesl zásah jiného orgánu (například Ministerstva vnitra či poskytovatele dotace) či rozhodnutí Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže. V jiných případech již bylo na nápravu pozdě – tehdy prezentace slouží zejména k informování veřejnosti a vzdělávání samospráv za účelem minimalizace obdobných chyb v budoucnosti.

GlobaLeaks - Nástroj na bezpečné a anonymní oznámení korupce

V červenci 2015 jsme spustili na webových stránkách www.bezkorupce.cz službu pro bezpečné oznámení korupce **GlobaLeaks**. Jedná se o nástroj pro whistleblowing, který stojí na principech volného softwaru s otevřeným zdrojovým kódem, což znamená, že je šířen zdarma a může být libovolně upravován. Tvůrci GlobaLeaks chtěli dát novinářům po celém světě nástroj pro zaručení důvěryhodného spojení se svým zdrojem v nebezpečné síti – internetu. V České republice něco podobného prozatím chybělo. Oživení je jediným poskytovatelem GlobaLeaks v ČR.

U mnoha organizací je možné oznámit korupční jednání elektronickou cestou, ať již e-mailem či skrze kontaktní formulář. Bohužel ani jeden z těchto způsobů není po technické stránce bezpečný a už vůbec ne anonymní. GlobaLeaks z velké části využívá bezpečnostních výhod plynoucích z jiného volně dostupného softwaru a tím je poměrně známý **Tor** – nástroj pro anonymizaci na internetu. Tento nástroj funguje na principu přeposílání dat skrze síť dobrovolníků, kteří provozují jednotlivé uzly, před tím, než se dostanou do vnějšího internetu.

O co přesně jde najdete na [blogu Oživení](#).

Postup právní poradny při vyřizování podnětů whistleblowerů

Fáze 1 - Potvrzení přijetí podnětu

Fáze 2 - Vyhodnocení relevance podnětu

Fáze 3 - Analýza podnětu a připojených podkladů

Fáze 4 - Volba řešení

Právní poradna Oživení sestává vždy minimálně ze dvou právníků, z toho alespoň jeden je spolupracující advokát. Advokát je zároveň vedoucím poradny.

Podněty oznamovatelů se vždy zabývá celý tým na pravidelných poradách podrobněji, abychom maximálně využili know-how všech našich členů specializujících se na různou protikorupční problematiku (např. etický kodex, střet zájmů, medializace atp.).

Dva zářijové dny patřily mezinárodní konferenci k whistleblowingu, kterou jsme organizovali ve velké zasedací síni Nové radnice Magistrátu hl. m. Prahy. 17. a 18. září se na konferenci sešlo 22 přednášejících a 150 hostů, aby společně diskutovali o optimálním legislativním řešení oznamování nekalého jednání.

Na konferenci jsme spustili nové facebookové a webové stránky www.piskamfauly.cz, na kterých najdete příběhy oznamovatelů, rady, komu a jakým způsobem lze oznámit nekalé jednání, jak se můžou oznamovatelé chránit před odvetou a kdo jim může pomoci.

Konferenci si můžete připomenout díky **fotografiím, videozáznamům přednášek a prezentacím přednášejících odborníků.**

Obecné informace o whistleblowingu

Whistleblowing je jedním z nejvýznamnějších nástrojů vedoucím k odhalování a prevenci podvodného jednání a korupce ve veřejné správě i soukromých firmách, které mohou vést k úspore či záchraně nemalých veřejných prostředků, zajištění bezpečnosti či dokonce záchraně lidských životů. Přínos oznamovatelů v odhalování korupce i jejímu předcházení je nesporný.

V celosvětovém průzkumu hospodářské kriminality provedeném společnostmi PricewaterhouseCoopers Global, 23 % respondentů, kteří ve společnostech čelili závažné hospodářské trestné činnosti, uvedlo, že jednání byla odhalena pomocí systému pro oznamovatele (anonymní linkou, helplines, atp.) nebo nahlášením uvnitř organizace (PWC 2014). Obdobně výzkum provedený KPMG ukazuje, že mezi případy hospodářské kriminality z celkových 596 analyzovaných bylo 19 % případů odhaleno oznamovateli (KPMG 2014). I Česká republika již zná příklady, kdy oznámení vedlo k odhalení trestné činnosti a jejímu následnému potrestání.

Oznamovatelé nekalých jednání ovšem často čelí odplatě za své jednání. Česká společnost se k nim staví minimálně rozpačitě - většinou ve škále od negativního vnímání oznamovatelů jako práškačů, přes jistou dávku pohrdání a značkování oznamovatelů za bláznů, až po případy glorifikace oznamovatelů za hrdiny. V České republice doposud neexistuje žádný právní předpis, který by komplexně upravoval problematiku oznamovatelů nekalých jednání. Současná vláda v aktuální **Koncepci boje s korupcí a Akčním plánu na rok 2015** formulovala naopak jako jednu ze čtyř priorit vládního boje s korupcí legislativní řešení ochrany oznamovatelů korupce. V ideálním případě by měl nový zákon být zaslán do Poslanecké sněmovny na podzim příštího roku.

Postřehy z konference

"Je opravdu třeba mít zvláštní zákon pro whistleblowing. Podporuje jistotu oznamovatelů. Pokud jsou tyto zákony roztrženy po právním řádu, vzniká nejistota v systému."
Richard Moberly (University of Nebraska)

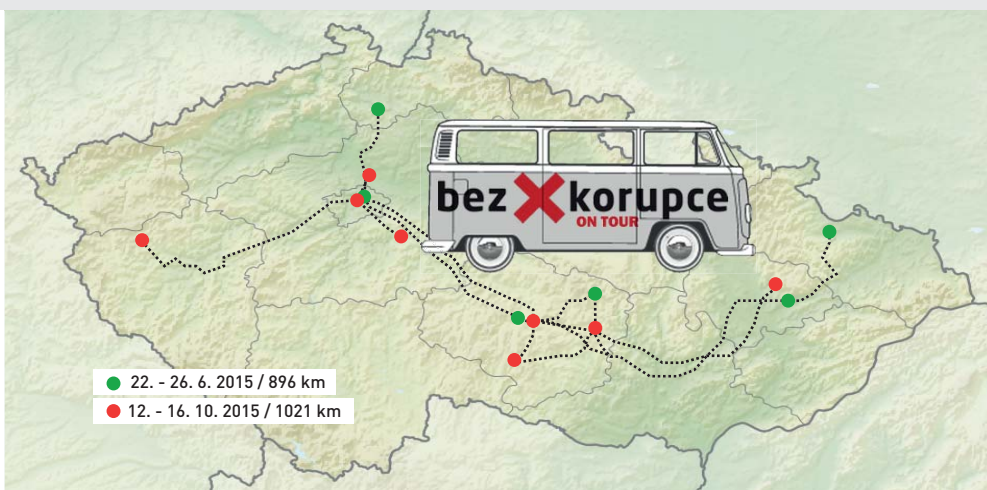
"Vláda se zavázala k přijetí komplexní ochrany oznamovatelů", uvedl při příležitosti zahájení konference ministr pro lidská práva, rovné příležitosti a legislativu Jiří Dienstbier.

"Legislativa k ochraně oznamovatelů korupce by měla sloužit především k vytvoření kultury odvahy a motivovat k tomu nekalé jednání řešit." David Lewis (Middlesex University)

Zápisky z podzimní mobilní právní poradny

V rámci právní poradny, kterou provozuje Oživení již pátým rokem, jsme se rozhodli komunikovat s aktivními občany a zastupiteli i jinak než z pohodlí naší kanceláře. Letos poprvé jsme na jaře a na podzim cestovali po republice a snažili se pomoci přímo na místech, kam nás pozvali lidé, které znepokojuje dění v jejich obci nebo chtějí něco změnit k lepšímu. S podzimní mobilní právní poradnou jsme od pondělí 12. října do pátku 16. října 2015 najezdili spolu s advokátem Oživení Danielem Holým více jak 1000 km! Zkušenost je to skvělá a v tomto textu bychom chtěli shrnout to, s jakými problémy jsme se setkali nejčastěji.

Nejprve je třeba říci, že základním ukazatelem toho, jak zastupitelstva fungují, je schopnost komunikace mezi opozičními a koaličními zastupiteli navzájem, resp. mezi radnicí a občany. V obcích, kde si opozice a koalice nedokáže přijít na jméno, je často každá rada marná. Bohužel.

Vůbec nejčastějším dotazem je pak něco ve smyslu: „*Mohou si toto (na radnici) vůbec dovolit?*“ Otázka míří na **právo na samosprávu**, které vychází především z čl. 101 Ústavy ČR, z Evropské charty místní samosprávy a ze zákonů o územních samosprávách. Právo na samosprávu je zásadní pro pochopení fungování samosprávných celků vůbec. Zahrnuje v sobě totiž i právo na přijímání nekvalitních a neodůvodněných rozhodnutí. Tento fakt způsobuje často velké zklamání tazatelů, kteří doufají, že jim poradíme, jak nějaké špatné rozhodnutí zvrátit. S těmi však v praxi často nelze nic dělat.

Na podzimní Bezkorupcetour jsme měli možnost navštívit jak malé obce, tak statutární města. Zastupitelé a aktivní občané ve všech městech měli jedno téma společné, a to **právo na informace**. Byť v podstatě všichni, se kterými jsme se setkali, již znali *zákon o svobodném přístupu k informacím* nebo *právo zastupitele na informace*, zajímali se především o rozsah tohoto práva. Informovali jsme tedy zejména o tom, jak o informace efektivně žádat a prosadit se proti odporu z radnice. Pro zastupitele pak bylo velice užitečné vědět o rozsudku Nejvyššího správního soudu, který určil zákon o svobodném přístupu k informacím jako *subsidiární procesní normu k právu na informace podle zákona o obcích*. To znamená, že pokud se zastupitel k informaci nedostane, může využít odvolání stížnosti nebo

správní žaloby podle zákona o svobodném přístupu k informacím, byť s tímto výslovně zákon o obcích nepočítá.

S právem na informace souvisely i časté dotazy v menších obcích na zápisy z jednání zastupitelstev. Obzvláště v obcích, kde se dostávají jejich představitelé do častých sporů, je zápis ze zastupitelstva brán jako stěžejní dokument pro zachycení dění v obci. Zákonná úprava je však velice minimalistická a záleží hlavně na vůli obce, jak kvalitní zápisy bude produkovat. Snažili jsme se tedy šířit zejména příklady dobré praxe a dodávat argumenty pro opoziční zastupitele, aby se jim podařilo změnit přístup k tvorbě zápisů.

Zápisky z podzimní mobilní právní poradny

(pokračování)

Souvisejícím tématem a evergreenem opět všech obcí bylo **téma radničních periodik**. „Kdyby byla realita taková, jak popisuje ten náš plátek, žili bychom v ráji!“, řekl nám jeden nespokojený opoziční zastupitel. Názory na to, „čí“ radniční periodikum je a komu slouží, se budou ještě mezi politiky nějakou dobu vyvíjet. To nám potvrdila i veřejná debata v Olomouci, kterou jsme vedli na toto téma. Nicméně od novely tiskového zákona by se situace mohla zlepšovat.

K tomu se v Oživení snažíme přispět i projektem zaměřeným na analýzu radničních periodik blasnatrouba.cz, který prokázal, jak moc jsou periodika užívána k sebeprezentaci vedení radnice. Stejně tak se snažíme vytvořit příslušnou judikaturu k novým institutům v tiskovém zákoně, které dávají zastupitelům nově nárok prosadit svůj příspěvek do periodika soudní cestou (viz § 11a tiskového zákona).

Problémem větších obcí byla **problematika městských společností**. Pro občany a opoziční zastupitele je to opět problém přístupu k informacím. Dozvěděli jsme se, že dokonce ani členové kontrolního výboru zastupitelstva se prý často nemohou dostat k informacím týkajícím se společností, které mají z titulu své funkce kontrolovat. V tomto případě bylo potřebné zmínit, že i městské společnosti podléhají **zákonu o svobodném přístupu k informacím**, tj. každý zastupitel má právo si tyto informace vyžádat (byť se to představitelům těchto společností často nemusí líbit).

U městských společností panuje v našem právním řádu poněkud vakuum a je zde potřeba řídit se jak soukromoprávními (zejména zákon o obchodních korporacích a občanský zákoník) tak i veřejnoprávními předpisy (hlavně zákony o územně samosprávných celcích, ale i např. zákon o rozpočtovém určení daní). K této problematice Oživení vytvořilo manuál, ve kterém nabízíme naše řešení, jak by mohly městské společnosti fungovat. O manuál byl mezi zastupiteli značný zájem. Manuál je k dispozici online [zde >>](#)

Podzimní Bezkorupcetour byla skutečně plná překvapení a přes deštivé podzimní počasí jsme si ji velice užili. Díky zájmu lidí o návštěvu, který jsme nemohli zcela uspokojit, a entusiasmů těch, které jsme navštívili, jsme se znovu ujistili, že tento typ projektu má smysl. Končíme tedy s pocitem optimismu, že je v naší zemi stále dostatek nadšených, vynalézavých a zarputilých občanů a zastupitelů, kteří chtějí svou obec posunout vpřed.

Za Oživení, o.s.
Marek Zelenka

Kontakt: OŽIVENÍ, o. s. | Muchova 13, 160 00 Praha 6 | Tel. 257 531 983 | e-mail: poradna@oziveni.cz

web: www.bezkorupce.cz

Právní poradnu můžete podpořit zasláním daru na účet č. **2800516661/2010** s variabilním symbolem **1**.

Bulletin připravili: Andrea Kohoutková, Marek Zelenka, Lenka Franková, Martin Kameník, Eva Kocnárová